

Sara Petersson

046-359 45 87

Sara.pettersson@lund.se

Socialstyrelsen

Rättsavdelningen

Enheten för socialjuridik

Diarienummer: 24748/2019

Yttrande/remissvar avseende förslag till Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare

BAKGRUND

Socialstyrelsen har tagit fram förslag på allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare. Socialstyrelsen fick i januari 2018 i uppdrag från regeringen att under 2018 och 2019 stödja huvudmän samt yrkesverksamma inom den sociala barn- och ungdomsvården genom insatser för att främja kompetens och stabilitet samt kvalitetsutveckling inom området. De tidigare allmänna råd är sedan år 2008 samt handboken Barn och unga som begår brott från år 2009. Sedan dess har lagstiftning förändrats samt att förordningar och föreskrifter som direkt eller indirekt berör socialtjänstens arbete med barn och unga som begår brott ändrats eller upphävts och ersatts av andra författningar. Lunds kommun har varit representant i arbetsgruppen under förstudien 2017 samt i referensgrupp under 2018 och 2019.

SYNPUNKTER PÅ ALLMÄNNA RÅD

Det är positivt att allmänna råd tydliggör socialnämndens ansvar, då det finns parallella spår där både socialtjänsten och rättsväsendet är involverade då en ung person är misstänkt för ett brott.

Socialstyrelsen understryker att en utredning ska ha god kvalitet och innefatta en bedömning kring om den unge riskerar ogynnsam utveckling. För att innefatta detta bör standardiserade bedömningsinstrument användas, för att säkerställa att frågan kring normbrytande beteende i tillräcklig grad har utretts. Det är bra att Socialstyrelsen förtydligar att även en utredning som aktualiserats utifrån att en annan myndighet, polismyndigheten eller åklagarmyndigheten, begärt ett yttrande enligt Lagen om unga lagöverträdare (LUL) behöver följa samma handläggningsrutiner och

2019-09-13

Diarienummer

SO 2019/0107

uppnå samma krav på kvalitet som övriga utredningar som görs inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Utifrån att det yttrande som sammanställs används inom ramen för val av påföljd för den unge eller om det är lämpligt att utförda en straffvarning, är det dock bra att Socialstyrelsen poängterar vikten av att inte använda all kännedom om barnets/den unges livssituation. Socialstyrelsen menar att yttrandet ska begränsas till att innehålla uppgifter som är *tillräckliga, väsentliga och ändamålsenliga*. Begreppen ringar in och tydliggör att beslutsunderlaget ska vara av den omfattningen att rättsvårdande myndigheter ska kunna ha tillräcklig information till sina ställningstaganden.

När åklagare eller polis begär ett yttrande följer en instruktion kring vilka uppgifter de önskar, som i stort överensstämmer med de rubriker som används inom metodstödet Barns behov i centrum, (BBIC). Här ställer jag mig dock frågande till varför rubriken *Känslo- och beteendemässig utveckling* föreslås ändras? Förslaget är att denna rubrik ersätts av *attityder och värderingar, identitet och sociala beteende*. Dessa begrepp tycker jag är mer öppna för tolkningar och svåra att koppla till betydelsen/relevansen för utredningen. Utöver att det är vida begrepp så är de också svåra att utreda eller att beskriva. Här tror jag att det finns en svårighet som behöver beaktas. Rättsväsendet har att pröva om en person gjort sig skyldig till en brottslig handling eller inte. Jag kan inte heller se att socialnämndens bedömning skulle ta avstamp i hur en persons värderingar eller att en utredning kan ringa in en persons identitet. Om begreppen ska användas behöver ett förtydligande kring vad som avses och på vilket sätt socialnämnden förväntas undersöka detta.

De allmänna råden förtydligar ju socialnämndens ansvar på flera punkter och ett av de områden som lyfts fram är då en person mellan 15 och 18 år riskerar att häktas. För den som är under 18 år och riskerar att häktas har åklagaren en skyldighet att undersöka om nödvändig övervakning kan ske på annat sätt. I praktiken innebär detta att åklagaren ställer frågan till socialnämnden om det fattats beslut om ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § Lagen om vård av unga (LVU). En grund för skäl för häktning är ju kollusionsfara, att den brottsmisstänkte inte ska kunna undanröja bevis eller på annat sätt förstöra en brottsutredning. Här finns ett dilemma, som är samma, varje gång frågan kring häktning aktualiseras. Åklagaren

2019-09-13

Diarienummer

SO 2019/0107

efterfrågar att den unge inte vistas med andra personer, inte har tillgång till mobiltelefon eller dator. Vid en placering på SiS, som ju är det mest genomgripande placeringsform som finns att tillgå för socialnämnden, går det aldrig att uppfylla det. En placering innebär att du träffar andra ungdomar på avdelningen och det går aldrig att garantera att ingen av dem har tillgång till en mobiltelefon eller dylikt. Så att förtydliga socialnämndens ansvar i att överväga åtgärder för att förhindra att personer under 18 år häktas blir problematiskt utifrån att det faktiskt inte finns någon åtgärd att tillgå som möter det som efterfrågas. Här tycker jag dock att allmänna råden saknar att poängtera att socialnämnden har ett ansvar för den unge vid häktning. Socialnämnden kan göra i alla fall några saker för att säkerställa att häktningstiden blir så bra som möjligt för den unge. Socialnämnden kan besöka den unge och informera den om rättsprocessen och vad som kan tänkas att komma hända framåt, socialnämnden kan erbjuda stöd till föräldrar eller andra i den unges familj under häktningstiden. Inte sällan fyller socialnämnden en praktisk funktion då en ungdom häktas; den unge kan behöva tillgång till medicin, den unge kan önska att en hälsning kring hur de mår framförs till föräldrarna. Föräldrar kan i sin tur önska stöd i hur de kan kontakta för att undersöka om det finns möjlighet för besök, de kan önska rådgöra med socialnämnden vad de ska säga till skolan då ungdomen är frånvarande.

Ytterligare ett ansvarsområden som uppmärksammas är att socialnämnden ansvarar för verkställighet av ungdomstjänst. I de nya allmänna råden finns det formulerat att den som dömts till ungdomstjänst ska ges möjlighet att själv framföra önskemål om arbetsplats och tidpunkten då påföljden ska sättas igång. Här tycker jag det ger en motstridig bild, då det finns angivet i socialtjänstlagen 5 kap 1 b § (SoL) att socialnämnden ansvarar för att verkställa påföljden ungdomstjänst inom två månader. Om avsikten är att låta ungdomen ha ett större inflytande avseende arbetsplats samt tidpunkt då ungdomstjänsten påbörjas, behöver det förtydligas att det är inom ramen för dessa två månader.

Barnets bästa

Socialstyrelsen konsekvensanalys visar att relevanta artiklar ur barnkonventionen använts i framtagandet av allmänna råd. Socialnämndens handläggning av barn och unga som begått brott innehåller ett stort mått av att informera och att förklara vad som händer, både inom den egna verksamheten men kanske främst vad som händer inom rättsväsendet. Här tycker jag att allmänna rådet

2019-09-13

Diarienummer

SO 2019/0107

ska ta fasta på att socialnämnden har en god möjlighet att informera den unge och att också tillvara barnets intresse.

Utifrån barnets bästa skulle ett förtydligande kring vad socialnämnden har för ansvar då en ung person häktas behöva förtydligas.

I tjänsten

Inger Fröman
Verksamhetschef

Sara Petersson
Enhetschef